

ההשלכות ההומניטריות של הגבלת הגישה לאדמות ליד גדר המערכת ברצועת עזה

אוגוסט 2018

עובדות מרכזיות

הגדר. בינואר 2018 פגע ריסוס האדמות החקלאיות בשטח של כ-2,200 דונם בבעלותם של 212 חקלאים, ועל פי הערכות גרם לאובדן הכנסה בשווי 1.3 מיליון דולר (משרד החקלאות).

מאז סוף מעשי האיבה ב-2014 נהרגו שני חקלאים בקרבת הגדר, ולפחות 26 חקלאים נוספים נפצעו שלא במסגרת הפגנות ועימותים.

בין 30 במרס ו-31 ביולי 2018 נהרגו 164 פלסטינים ויותר מ-17 אלף נפצעו מידי כוחות ישראליים ליד גדר המערכת בהקשר של הפגנות "צעדת השיבה הגדולה", מעשי איבה ותקריות אחרות; חייל ישראלי נהרג על ידי פלסטינים ותשעה ישראלים אחרים נפצעו.

במהלך תקופה זו, התכנסויות המוניות של פלסטינים ליד גדר המערכת פגעו באדמות בשטח של יותר מ-1,200 דונם, ובעקבות זאת נכגעה פרנסתם של 295 חקלאים; עקיפוני ובלוני תבערה שהופרחו מעזה לעבר ישראל הסבו נזקים נרחבים לשדות וחורשות בדרום ישראל.

מאז ספטמבר 2000 החמירה ישראל בנימוקי ביטחון את ההגבלות על גישת פלסטינים לאדמות הממוקמות לאורך גדר המערכת בעזה. במהלך הזמן חלו תנודות בהגבלות אלה.

השטח שהגישה אליו מוגבלת כלל בשיאו "שטח אסור בכניסה", שרוחבו הגיע עד 500 מטר בעברה העזתי של הגדר, וישטח בסיכון גבוה. זה האחרון השתרע מגבול "השטח האסור בכניסה" עד למרחק של 1,500 מטר מהגדר לכל היותר, כפי שנקבע על סמך האופן שבו פלסטינים תפסו את הסיכון הכרוך בכניסה אליו.

מאז אמצע 2015, דומה כי גבול "השטח האסור בכניסה" נתחם על ידי דרך סיור שרשויות חמאס סללו במרחק של 300-200 מטר מהגדר.

בשנים האחרונות גברה הפעילות החקלאית הפלסטינית במה שהיה בעבר "שטח בסיכון גבוה", אך שחקלאים עדיין חוששים לביטחונם האישי ודואגים שתיפגע השקעתם במחיה.

מאז 2014 ביצע הצבא הישראלי ריסוס תקופתי של קוטלי צמחייה מהאוויר, נוהג שנודעו לו השלכות על עברה העזתי של

היתר בתגובה על הידלדלות ההזדמנויות הכלכליות ביתר שטחי עזה. עם זאת, בקרב החקלאים עדיין רווחת התפיסה שצמחייה מעל גובה מסוים, חממות, עצים, גדרות ותשתית אחרת, העלולים לפגוע בראות של כוחות ישראליים, אסורים באזור זה. היעדר בהירות והסיכון להפסד אפשרי מרתיעים למעשה חקלאים, גורמים במגזר הפרטי ותורמים מלהשקיע בגידולים בשווי רב יותר בשטחים שבקרבת הגדר.

ישנה גם רתיעה מפני השקעה בגידול בעלי חיים, בדרכים חקלאיות ובמערכות השקיה בשטחים במרחק של עד 1,500 מטר מהגדר, למרות הגידול בגישה בשנים האחרונות. שטחים אלה נותרים ברובם מחוץ לתחום גם לצורכי דיור, שירותים ותשתית, למרות המחסור באדמות זמינות במקומות אחרים בעזה. בהשקעה פוטנציאלית בשטחים אלה פוגעים הגרעון הכרוני בחשמל, עתודות המים המצטמצמות והיעדר מימון, המסכלים פעילות חקלאית ופיתוח בכל רחבי עזה.

המשפט הבינלאומי מתיר לישראל לטפל בצורכיה הצבאיים והביטחוניים בשטחים שלאורך גדר המערכת, אך הוא מחייב אותה להימנע מגרימת נזק לא מידתי לחייה ולמחיייתה של האוכלוסייה הפלסטינית; כמו כן, על ישראל לכבד את זכותם של הפלסטינים לחיים, לחופש התנועה, לחופש ההתכנסות והביטוי ולרמת חיים נאותה. בפעולות אכיפת חוק יש להשתמש בכלי נשק רק במקרים שבהם הדבר נחוץ לחלוטין, כמוצא אחרון, ובתגובה על סכנה מיידית לחיים או סכנת פגיעה קשה. על רשויות חמאס לאפשר לגורמים הומניטריים גישה לשטחים שהגישה אליהם מוגבלת ומתן סיוע בתוכם.

1 הגבלות שישראל אוכפת בעברה העזתי של גדר המערכת פוגעות בביטחונם ובמחיייתם של פלסטינים. שיקולים ביטחוניים שהרשויות הישראליות העלו בנוגע לשטחים שהגישה אליהם מוגבלת נובעים לטענתן מירי רקטות, חפירת מנהרות, הטמנת מטעני נפץ וניסיונות לפרוץ את הגדר. שיטות האכיפה כוללות שימוש בירות אזהרה ולעיתים ירי ישיר (תחמושת חיה) לעבר יחידים, וחדירות ליישור אדמות חקלאיות וצמחייה. ריסוס אווירי של קוטלי עשבים, המתבצע באופן חוזר ונשנה מאז 2014, יכול להזיק לגידולים במרחק של עד קילומטר מהגדר. בגישה לאזורים שליד גדר המערכת פוגעים גם אמצעים שנוקט משרד הפנים העזתי, המנוהל על ידי חמאס, המחייב ארגונים הומניטריים לבקש אישור מראש לפני מתן סיוע בקהילות נפגעות.

2 **הרשויות הישראליות נמנעות מלהכריז רשמית על היקף השטח המוגבל ואינן מסמנות אותו, ובכך הן יוצרות אי-ודאות ומגבירות סיכונים.** למעשה, דומה שכביש "גי'ר", שחמאס סלל באמצע 2015 במרחק של 200-300 מטר מגדר המערכת, הוא הקו הקרוב ביותר שבו חקלאים מרגישים בטוחים יחסית בעת שהם מעבדים את אדמותיהם. באופן חריג, הצליחו חקלאים מסוימים, לרבות בעקבות תיאום של הצלב האדום, להגיע לאדמותיהם החקלאיות הממוקמות במרחק של עד 100 מטר מגדר המערכת, כדי לעבד ולקצור גידולי בעל המניבים רווח נמוך, כגון חיטה ושעורה.

3 **בשנים האחרונות ניכר גידול בגישתם של חקלאים לשטחים במרחק שבין 300 ל-1,500 מטר מגדר המערכת, במה שהיה בעבר "שטח בסיכון גבוה".** מגמה זו באה בין

4

5

